

Sudionici 2. međunarodne znanstveno-stručne konferencije Revitalizacija malih povijesnih gradova i njihova okruženja u Primorsko-goranskoj županiji, održane u Mošćenicama u listopadu 2009. godine upozorili su da je baština malih povijesnih gradova, kao višestoljetna tradicija urbaniteta, važna sastavnica prostornog identiteta Hrvatske, ali i mogući potencijal za razvoj.

Hrvatska ima oko sedam stotina malih povijesnih gradova i središnjih naselja u kojima živi oko 27% stanovnika. Aktualne promjene gospodarskog i društvenog razvoja na različite načine utječu na integritet povijesnih urbanih ambijenata, degradiraju, ili potpuno uništavaju njihove vrijednosti. Povijesne jezgre malih gradova napuštaju se i propadaju, ili doživljavaju promjene uslijed prekomjerne i neprimjerene gradnje a nova izgradnja u njihovom okolišu često ne doprinosi stvaranju novih kvaliteta prostora.

Konferencija je pokušala odgovoriti na pitanja kako uspostaviti kontrolu, očuvati vrijednosti i pokrenuti održivi razvoj koji bi osigurao život malih povijesnih gradova. Dosadašnja iskustva su pokazala da je za pokretanje održivog razvitka najvažnija uloga lokalne zajednice, pojedinaca i drugih aktera, u okvirima nacionalnih i regionalnih razvojnih programa. Posebno se naglašava da:

- sustav malih gradova, naglašene policentrične prostorne mreže, u kojoj svaki mali grad ima različiti identitet i komplementarnu ulogu treba afirmirati u strateškim, razvojnim i prostornim planovima Republike Hrvatske;

- pojam malog grada uključuje osim urbanih struktura i njegovu okolinu, s kojom je povezan fizičkim, funkcionalnim, administrativnim, vizualnim i ostalim vezama - njegov kulturni krajolik;

- svaki grad je poseban i zahtijeva specifičan pristup, ali metodski postupci revitalizacije su slični. Revitalizacija treba biti temeljena na interdisciplinarnim istraživanjima i dokumentiranju svih sastavnica grada i njegovog kulturnog krajolika što treba biti uključeno u glavni planski dokument: plan revitalizacije s planom upravljanja. Takav, integrirani pristup revitalizaciji ima za cilj očuvanje kulturnih vrijednosti, ali i ekonomsku i društvenu održivost prostora. Projekt „Mošćenice živi grad“ vrijedan je ogledni primjer provođenja revitalizacije malog povijesnog grada;

- učinkovito planiranje revitalizacije malog povijesnog grada zahtijeva posebnu vrstu prostorno-planskih dokumenata: konzervatorsko-urbanističkog plana zaštićene povijesne cjeline te plana provedbe i upravljanja. U izradu i donošenje takvog plana od najranijih faza izrade treba uključiti i stanovnike, stručnu i društvenu javnost te druge interesne skupine;

- radi provođenja plana revitalizacije i koordinacije aktivnosti nužno je donošenje plana upravljanja s akcijskim planom koji definira ključne aktivnosti usmjerene prema razvoju i održivom upravljanju povijesnom jezgrom razrađene u okviru glavnih provedbenih aktivnosti: održivost namjene prostora, modeli financiranja, modeli upravljanja te praćenje i kontrola provedbe;

- održivi kulturni, eko i drugi oblici selektivnog turizma mogu postati ključni pokretači razvitka. Iako je turizam važan za poticanje gospodarskih aktivnosti koja će omogućiti održavanje povijesnih jezgri, može imati i negativne posljedice po vrijednosti povijesnog prostora. Stoga je važno pažljivo upravljanje turističkim djelatnostima, rukovodeći se principima održivosti;

- održivi razvitak zahtijeva koordinaciju aktivnosti, kombinaciju ekonomskog natjecanja i socijalne pravednosti vodeći brigu o kulturno povijesnim, urbanističkim i okolišnim kvalitetama. Radi planiranja i koordinacije razvitka potrebno je umrežavanje gradova u domenama razmjene podataka, iskustava i aktivnosti;

- izvore financiranja planova i projekata revitalizacije treba tražiti na raznim razinama od državnih, predpristupnih i ostalih fondova, formiranjem zaklada, javno privatnog partnerstva i sl. Otvorena je mogućnost ustrojavanja posebnih tijela, ustanova ili agencija za planiranje, upravljanje i koordinaciju aktivnosti revitalizacije malih povijesnih gradova.

- potrebno je stalno praćenje promjena u prostoru te usmjeravanje svih aktivnosti koje mogu dovesti do promjena u kulturno povijesnim cjelinama i pripadajućem krajoliku.

- nedorečenosti Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobra i Zakona o prostornom uređenju i gradnji u pogledu revitalizacije malih povijesnih gradova zahtijevaju usklađivanje i dopune.

Mošćenice, listopad 2009.

Download: [Memorandum iz Mošćenica](#) (pdf, 276 kB)